

in obrtnija“; knjiga, katero je izdala družba sv. Mohora. Tudi v našem berilu je nekaj njegovih sestavkov.

Friderik Müller.

(Glej 102. berilno vajo: „Nauki za kmetovalca“.)

Friderik Müller je nemški pisatelj, porojen 1823. l. Berilna ta vaja je torej le poslovenjena.

J. Bolle.

(Glej 119. berilno vajo: „Pravilna sviloreja“.)

J. Bolle je rodом Lah, porojen v Trstu 1850. l. Zdaj je učitelj na kmetijski šoli v Gorici. On piše izvirno laški ter se njega sestavki le poslovenjujejo.

J. Woldřich.

(Glej 145. berilno vajo: „Hranitba“.)

Woldřich (izgovori: „Voldrič“) je zdravnik in nemšk pisatelj živeč na Dunaji. Njegovo „Somatologijo“ (t. j. nauk o človeškem telesu) je poslovenil profesor Fran Erjavec in se zdaj ta knjiga tudi rabi v slovenskih srednjih šolah.

Dr. G. Ipavec.

(Glej 146. berilno vajo: „Domača lekarna“.)

Doktor Gustav Ipavec je zdravnik v Št. Jurji na spodnjem Štajerskem; porojen je 1831. l. On slovi tudi kot slovensk skladatelj. Tudi za šolsko mladino je uglasbil nekaj pesmic; n. pr. „Plevica“, „Predica“, in dr. (Konec prih.)

Iz šole za šolo.*)

Naloga v izobražbo prostih stavkov.

(Sestavil **Fran Jamšek**.)

(Dalje.)

3.

— nismo vojaki. — niste gospodinje. — so domoljubi. — niso sužinje. — ni slepar. — je radodarnik. — je dobrotnica. — ni umeteljnik, je bil modrijan. — niso Evropljani. — je moj dom. — moja domovina. — ni moja očetnjava. — sosedna država. — zidar. — tesar. — lončar. — usnjar. — krčmar. — trgovec. — načelnik krajnega šolskega sveta. — c. kr. okrajni šolski nadzornik. — c. kr. deželni šolski nadzornik. — c. kr. okrajni sodnik. — c. kr. notar (belježnik). — c. kr. okrajni glavar. — deželni poglavar. — cesarski namestnik. — deželni poslanec. — imenuje se domači pešpolk štev. (?). — mejna grofija. — vojvodina. — nadvojvodina. — poknežena grofija. — knježevina. — kraljevina. — država. — državni poslanec. — ljudovlada. — je najmanjši del zemlje. — prikazen. — je pradam (prvotni dom) Habsburžanov. — sveta dežela. — je srbski kralj. — je nemški cesar. — je naš prestolonaslednik. — je grb našega cesarstva. — je moj bližnji. — gospodar vseh stvari. — so naš pravi dom.

Dovršitev.

Mi nismo vojaki. Ve niste gospodinje. Oni so domoljubi. — — — — Nebesa so naš pravi dom.

*) V 1. dovrš. II. nal. na str. 62. beri nam, čevljar je rokodelc: Tomaž je čevljar. Pis.

III.

Zapiši k sledečim osebkom lične dopovedke na vprašanje: kakšna ali čegava je, ali ni oseba ali reč!

1.

Jaz sem —. Ti nisi —. On je —. Ona ni —. Ono je —. Dedek so —. Zibeljka je —. Ura ni —. Hišica je —. Palača je —. Srajca ni —. Kos ni —. Detelja je —. Detal —. Grlica —. Pomeranča —. Vrtnica —. Višnja ni —. Rrja —. Češplja (sliva) —. Krt ni —. Srna ni —. Polž ni —. Noč ni —. Britev ni —. Led —. Studenčnica —. Toplična —. Krop —. Žrjavica —. Centimeter —. Kilo-meter —. Denar —. Duša ni —. Svet ni —. Cesta je —. Brv je —. Deblo —. Las —. Planina —. Grič —. Pes —. Bogatinec —. Siromak —. Ptiček —. Pogorelec —. Zlatica ni —. Zamurec je —. Perje ni —. Svinec ni —. Slepár ni —. Belouška ni —. Pelin je —. Mleko je —. Olje je —. Lice je —. Kislica je —. Žalost —. Spanje —. Življenje —.

Izvršitev.

Jaz sem mlad. Ti nisi star. On je sosedov. — — — — — Življenje je prijetno.

2.

Midva sva —. Vidva nista —. (Medve sve —. Vedve niste —.) Ona sta —. (Onidve niste —.) Golobanj —. Mušnica (steklica) —. Mah ni —. Hren —. Sol —. Žeplo —. Apno —. Ovca —. Volk ni —. Gad —. Vino —. Zlato —. Živo srebro ni —. Srebro —. Premog ni —. Činober je —. Slatina —. Morje —. Strd —. Petrolej ni —. Kvadrat je —. Krog —. Kocka —. Cerkev —. Monštranca —. Zastava —. Planota —. Soba ni —. Dežela —. Sveča —. Reka —. Lisček —. Zvonjenje —. Petje —. Zdravilo —. Galun —. Kožuh —. Zrnje —. Jež je —. Jutro —. Šiba —. Sanj (sanje) je —. Čas —. Srce —. Oko —. Čelo —. Lasje so —. Zobje so —. Zrak —. Povest —. Uganka —. Pregovor —. Pesen —. Pesnik —. Kavkaz —. Mongol —. Indijan —. Malajec —. Etijop —. Bog je —.

Izvršitev.

Midva sva zdrava. Vidva sta delavna. (Medve sve teši.) — — — — — Bog je najdobrotljivši.

IV.

Na mesta pomišljajev napiši k naslednjim trditnim in nikalnim dopovedkom vjemajoče se osebke! (Spodnji oddelek po 1., gorenji oddelek po 3 stavke z ozirom na spol.)

1.

— ni slep, a, o. — je visok, a, o. — dolg, a, o. — globok, a, o. — velik, a, o. — črn, a, o. — svetel, a, o. — drag, a, o. — bled, a, o. — rudeč, a, e. — zelen, a, o. — moder (plav), a, o. — čuden, a, o. — ni lep, a, o. — je prelep (krasen), a, o. — je koristen, a, o. — okrogel, a, o. — ni dober, a, o. — podolgovat, a, o. — tenek, a, o. — ni rodoviten, a, o. — je dolg in širok, a, o. — je dolg, širok in visok, a, o. — je dolg, širok in globok, a, o. — je poln, a, o. — je belo, potem zeleno, potem rudeče in sladko. — je ali belo, rudeče ali pa rumeno. — ni pisan, a, o. — je ali zlato, ali pa srebrno. — ni zvest, a, o. — je očetov, a, o. — je božji, a, e.

Izvršitev.

a) (Oddelek prvi.)

Krt ni slep. Gospod je visok. Železnica je dolga. — — — — — Delo je božje.

b) (Oddelek drugi.)

Slepič ni slep. Beračica ni slepa. Oko ni slepo. Most je visok. Gora je visoka. Drevo je visoko. — — — — — Svetnik je božji. Cerkev je božja. Imé je božje.

2.

— je zlat, a, o. — železen, a, o. — lesen, a, o. — usnjat, a, o. — glinast, a, o. — platnen, a, o. — ni kovinast, a, o. — je domač, a, e. — občinsk, a, o. — cesarsko-kraljev, a, o. — bratov, a, o. — materin, a, o. — večer, a, o. — star, a, o. — mičen, a, o. — ni prijeten, a, o. — razločen, a, o. — šumeč, a, e. — gluh, a, o. — viharen, a, o. — dišeč, a, e. — zopern, a, o. — gnjusen, a, o. — hud, a, o (za nos). — ali sladek, ali pa kisel, a, o. — je sočnat, a, o. — oljnat, a, o. — vpijanljiv, a, o. — meden, a, o. — grenek, a, o. — skominast, a, o. — ni slan, a, o. — ni užiten, a, o. — trd, a, o. — mehek, a, o. — moker, a, o. — žlahten (plemenit), a, o. — surov (nezarobljen), a, o. — učen, a, o. — marljiv, a, o. — milosrčen, a, o. — previden, a, o. — strupen, a, o. — pohleven, a, o. — blag, a, o. — premožen, a, o. — mogočen, a, o. — vsemogočen.

Izvršitev.

a) (Razdelek spodnji.)

Kupa je zlata. Hlapon je železen. Ladja je lesena. — — — — — Bog je vsemogočen.

b) (Razdelek gorenji.)

Cekin je zlat. Veržica je zlata. Solnce je zlato. Čoln je železen. Peč je železna. Kolo je železno. Hlev je lesen. Noga je lesena. Toporišče je leseno. — — — — — Stvarnik je vsemogočen. (Dalje prihodnjič.)

Deželna učiteljska konferencija in razstava učil v Gorici.

(Po poročilu razstavnega odbora.)

Mej pomočke, s katerimi se izobraževanje ljudskih učiteljev nadaljuje in pospešuje, štejejo se tudi deželne učiteljske konferencije pod predsedništvom deželnega šolskega nadzornika. Po l. 1883. popravljenem §. 46. državne ljudsko-šolske postave od 14. maja 1869. l. in po ministerstvenih ukazih od 8. maja 1872 §. 11 in 8. junija 1883. l. št. 10618, s katerim poslednjim se postava od 2. maja 1883. l. izvršuje, imajo se deželne konferencije sklicevati vsako šesto leto. (Popred so se sklicavale vsako 3. leto.) Z vsako tako konferencijo se združi — če je mogoče — razstava učnih pomočkov. (§. 12. min. ukaza od 8. maja 1872. l.)

Prva dež. šolska konferencija in prva učna razstava v Gorici ste bili 1875. l. meseca oktobra. Iz raznih vzrokov ni bilo potem več dež. uč. konferencije do lanskega leta. V 3. dan aprila s št. 129 je pa c. k. dež. šolski svet okrajnim šolskim svetom naznanil, da bode meseca septembra dež. konferencija z učno razstavo, ter povabil jih, da naj najprej v okrajnih šol. konferencijah volijo poslance za dež.

Izvršitev.

a) (Oddelek prvi.)

Krt ni slep. Gospod je visok. Železnica je dolga. — — — — — Delo je božje.

b) (Oddelek drugi.)

Slepič ni slep. Beračica ni slepa. Oko ni slepo. Most je visok. Gora je visoka. Drevo je visoko. — — — — — Svetnik je božji. Cerkev je božja. Imé je božje.

2.

— je zlat, a, o. — železen, a, o. — lesen, a, o. — usnjat, a, o. — glinast, a, o. — platnen, a, o. — ni kovinast, a, o. — je domač, a, e. — občinsk, a, o. — cesarsko-kraljev, a, o. — bratov, a, o. — materin, a, o. — večer, a, o. — star, a, o. — mičen, a, o. — ni prijeten, a, o. — razločen, a, o. — šumeč, a, e. — gluh, a, o. — viharen, a, o. — dišeč, a, e. — zopern, a, o. — gnjusen, a, o. — hud, a, o (za nos). — ali sladek, ali pa kisel, a, o. — je sočnat, a, o. — oljnat, a, o. — vpijanljiv, a, o. — meden, a, o. — grenek, a, o. — skominast, a, o. — ni slan, a, o. — ni užiten, a, o. — trd, a, o. — mehek, a, o. — moker, a, o. — žlahten (plemenit), a, o. — surov (nezarobljen), a, o. — učen, a, o. — marljiv, a, o. — milosrčen, a, o. — previden, a, o. — strupen, a, o. — pohleven, a, o. — blag, a, o. — premožen, a, o. — mogočen, a, o. — vsemogočen.

Izvršitev.

a) (Razdelek spodnji.)

Kupa je zlata. Hlapon je železen. Ladja je lesena. — — — — — Bog je vsemogočen.

b) (Razdelek gorenji.)

Cekin je zlat. Veržica je zlata. Solnce je zlato. Čoln je železen. Peč je železna. Kolo je železno. Hlev je lesen. Noga je lesena. Toporišče je leseno. — — — — — Stvarnik je vsemogočen. (Dalje prihodnjič.)

Deželna učiteljska konferencija in razstava učil v Gorici.

(Po poročilu razstavnega odbora.)

Mej pomočke, s katerimi se izobraževanje ljudskih učiteljev nadaljuje in pospešuje, štejejo se tudi deželne učiteljske konferencije pod predsedništvom deželnega šolskega nadzornika. Po l. 1883. popravljenem §. 46. državne ljudsko-šolske postave od 14. maja 1869. l. in po ministerstvenih ukazih od 8. maja 1872 §. 11 in 8. junija 1883. l. št. 10618, s katerim poslednjim se postava od 2. maja 1883. l. izvršuje, imajo se deželne konferencije sklicevati vsako šesto leto. (Popred so se sklicavale vsako 3. leto.) Z vsako tako konferencijo se združi — če je mogoče — razstava učnih pomočkov. (§. 12. min. ukaza od 8. maja 1872. l.)

Prva dež. šolska konferencija in prva učna razstava v Gorici ste bili 1875. l. meseca oktobra. Iz raznih vzrokov ni bilo potem več dež. uč. konferencije do lanskega leta. V 3. dan aprila s št. 129 je pa c. k. dež. šolski svet okrajnim šolskim svetom naznanil, da bode meseca septembra dež. konferencija z učno razstavo, ter povabil jih, da naj najprej v okrajnih šol. konferencijah volijo poslance za dež.

konferencijo, in sicer okraji Goriško-okolični in Gradiščanski po 3, Tominski, Sežanski in Goriško-mestni pa po 2 poslanca; potem, da naj bi iz svojih zalogov kaj donesli k stroškom za deželno učno razstavo. Vsi okrajni sveti so radovoljno sklenili po svoji moči pripomagati k napravi te razstave. Odločili so v ta namen: Goriško-okolični, Gradiščanski in Goriško-mestni vsak 50 gold., Tominski in Sežanski pa vsak 30 gold.

Meseca maja preteč. l. je deželni šolski nadzornik gosp. vitez A. Klodič-Sabladoski v prvo sklical razstavni odbor, ki ga je bil izvolil deželni šolski svet za pripravljanje dež. konferencije in razstave. V tem odboru so p. n. gg. vit. Klodič, šolski svetovalec, ravnatelj E. Schreiber, dež. šol. sveta ud profesor Andr. Marušič, mestno-okrajni nadzornik prof. Jos. Culot in Goriško-okolični okr. nadzornik prof. Fr. Vodopivec. Posvetoval se je odbor v prvi svoji seji o instrukciji za razstavo, katero je dež. šol. svet 5. junija t. l. št. 336 po okrajnih šolskih svetih razposlal vsem šolam in nekaterim založnikom.

Začetek dež. konferencije je dež. šol. svet z razpisom od 6. avgusta t. l. št. 713. iz važnih vzrokov z dné 18. na 25. dan septembra prestavil.

Razstavi namenjene zneske so okrajni šolski sveti po naročilu dež. šolskega sveta 20. avgusta 1884 pošiljali naravnost razstavnega odbora udu gosp. nadzorniku Fr. Vodopivec-u. In potem, ko je dež. šol. svet dné 23. avgusta preteč. l. rešil razstavnikom njihova naznanila, začelo je prihajati blago od vseh strani in množilo se je tem bolj, čem bolj se je bližal dan razstave. Dné 11. septembra bilo je malo da ne užé vse skupaj, razstavljenega pa še nič in tudi razstavni prostori ne še izpraznjeni. V 8 dneh se je 5 šolskih sob v II. nadstropji Werdenberskega poslopja izpremenilo v toliko čednih razstavnih. Storila sta to um in roka spretnega uredovalca tacih razstav, gosp. nadzornika Vodopivec-a, kateri je tudi užé 1875. l. razstavo uredil. Ženska ročna dela so pod vodstvom vadnične učiteljice gospodične Elodije Roze Waller razstavljale gospodične učiteljice: Fabijani Pavla in Olga, Bregant Marija, Merlo, Pajer, Medeotti, Simonis, gospa Fonzari-Milost i. dr. Sodelovali so tudi še pri razstavljanji drugih reči pod vodstvom gosp. nadzornika Vodopivca gg. učitelji tukajšnje deške vadnice: voditelj A. Hribar, Humar Val., Kuršen Al., Fr. Sivec, Skubin Ant., Dittrich Vinc., potem Komavec Ant. iz Pevme in Henr. Leban iz Plavi. Kar je bilo došlo iz Gradiščanskega okraja, uredil je okrajni nadzornik gosp. Pich sè svojimi učiteljicami; svilorejsko razstavo pa ravnatelj gosp. Bolle sè svojim osebjem. Med razstavljanjem se je pokazala potreba, prirediti še troje drugih sob. Po sredi sob in ob straneh bilo je postavljenih 41 velic in 28 manjših miz; drugi 2 prav veliki, po 2 m. široki in 8 m. dolgi, bili ste sestavljeni iz desk; bilo je pa treba tudi še zložiti mnogo polic in miz za silo. Vse mize so bile z belim platnom ovite in z rudečimi pasovi okinčane pa s temnim platnom pogrnene. Platna se je potrebovalo 800 m. Za vse te priprave in naprave je skrbel tudi gosp. nadzornik Vodopivec.

Razstave se je udeležilo — izvzemši dvoje vnanjih šol in dvoje vnanjih gospodov — 159 šol s pisanjem, 137 z risanjem in 84 šol z ročnimi deli, 7 otročjih vrtov, 34 učiteljev in 18 drugih razstavcev z Goriškega. Vseh razstavcev vkup je bilo 223.

Razstavljene pa so bile raznotere reči tako-le:

V I. sobi (pri stopnjicah) po gosp. Hölzel-nu — založniku z Dunaja — razstavljene zemljevidi in druga učila; — načrti novejših šolskih poslopij v Goriškem in Tominskem šolskem okraji in vzgledni načrti dež. šol. sveta; pisarije in risarije c. k. mornarske dekliske meščanske šole v Pulji in c. k. državne dekliske šole v Trstu (ki ste bili edini vnanji šoli); na sredi te sobe pa je stal telurij, ki ga je naredil ravnatelj omenjene Puljske šole.

V II. sobi (tik une) so bila ročna dela Gradiščanskega okraja in risarije nadaljevalnih tečajev tega okraja.

V III. sobi (t. j. prvi na dolgem hodniku) ročna dela Tominskega, Goriško-okoličnega in Sežanskega okraja in pa pisanja in risarije vseh šol vse dežele.

Vsled instrukcije dež. šol. sveta je bila poslala vsaka šola pisanje in risarije samo 4 učencev poslednjega šolskega leta, in sicer, enega s „prav dobrim“, enega z „dobrim“ enega sè „srednjim“ in enega z „nezadostnim“ klasifikacijskim redom. Zraven učenčevega imena je bilo na vsaki knjižici zapisano, kdaj je rojen, koliko let v šolo hodi, bil je red njegov in podpis dotične šole voditelja in učitelja. Spisi in risarije so bili vloženi v enolične podloge, na katerih je bila zapisana šola in koliko razredov šteje. Bile so po abecednem redu razvrstene vse enorazrednice, za njimi dvorazrednice, tri-razrednice itd., vsacega okraja posebej. Izmej ročnih del bila je poslala vsaka šola vse izdelke, ki so jih izdelale v tem letu 3 učenke vsacega šolskega leta in sicer ene učenke s klasifikacijskim redom „prav dobro“, ene z redom „dobro“ in ene s klasifikacijo „srednje“. Razviden je bil iz tega učni načrt kakor tudi napredek šole same. Na vsakem izdelku je bil pripet listek — italijanski, ali slovenski (po učnem jeziku dotične šole) — na katerega je zapisala dotična deklica svoj rojstni dan, in koliko let se uči ročnih del; sopodpisala sta tudi voditelj šole in dotična učiteljica, pa sredi listka, dotični red.

Dela so bila razstavljena od vsacega okraja posebej, šole po abecednem redu in vsake šole po šolskih letih. Tako se je koj iztaknilo delo te ali te šole.

Tu so bili tudi okusno razstavljeni izdelki otročjih vrtov.

V IV. sobi so bila razstavljena a) ročna dela mesta Goriškega, izdelki učiteljev in učiteljic pa c. k. založništva šolskih bukev.

V V. sobi je razstavil tukajšnji knjigotržec Ferd. Wokulat učila za ljudske in meščanske šole in nadaljevalne tečaje po skupinah; dalje vso literaturo spadajočo v obseg ljudskega šolstva razvrsteno tako-le: zbirka ljudskih šolskih knjižnic za italijanske, slovenske in nemške šole; priročna biblioteka za ljudske učitelje, in okrajni učiteljski biblioteki primerna dela. — Na drugi strani je razstavil tukajšnji trgovec Coppagg jako okusno vse priprave in česar treba za pisanje in risanje učencem ljudskih in meščanskih šol.

V VI. in VII. sobi — obširni dvorani 15 m. dolgi in 7½ m. široki — so bili razstavljeni vsi aparati, vse priprave in naprave pa zbirke i. dr. tukajšnjega svilorejskega in vinorejskega poskuševališča — edinega takega zavoda v avstrijsko-ogrski državi. Te reči so jako važne in mikavne za vsacega, sosebno pa zanimajo svilo- in vinorejce kakor tudi učitelje.

V VIII. sobi, pri tleh (v telovadnici), bila je razstavljena šolska oprava, bilo je telovadsko orodje in — kot dopolnitev razstave — bila so ona učila za ljudske šole, katerih ni bilo v zgorenjih sobah.

Ko je bilo vse razstavljeno, določil je razstavni odbor (23. sept. 1884) primerne napise v treh jezikih, in sicer tako, da je učni jezik postavljen na 1., drugi deželni na 3. mesto, nemški pa v sredo. V tej seji se je tudi določil nadaljni red in preskrbelo se vse, kar se je zdelo potrebno za razstavne dni. Šla je tudi prošnja do c. k. dež. šolskega sveta, da bi dovolil naložiti vstopnino, da bi se vzdrževal boljši red.

V 25. dan sept. pr. l. ob 9. uri dopoludne se je svečano pričela II. deželna učiteljska konferencija Goriška v primerno za to napravljene sobani Werdeuberskega poslopja pri tleh. Spredej — proti občinstvu obrnjeni — so sedeli deležniki konferencije, p. n. gg. nadzorniki in učitelji — poslanci šolskih okrajev; sredi njih na odru

je stal gosp. vitez Klodič. Na čelu mnogih odličnih gostov — zastopnikov cerkve, dežele, Goriškega mesta, c. k. dež. šol. sveta, c. k. okrajnega glavarstva, c. k. okrožne sodnije, ravnateljev srednjih šol, in prepolne sobane učiteljev, učiteljic in druge gospode, zraven preč. gosp. knezoškofa dr. Alojzija Zorn-a — in deželnega glavarja prevzv. gosp. Fr. grofa Coronini-a je sedel prevzv. gosp. Sisiniy baron De Pretis, c. k. prim. lski namestnik. Gosp. dež. šol. nadzornik vitez Klodič je imel troje ogovorov v nemškem, slovenskem in italijanskem jeziku.

(Dalje prihodnjič.)

D o p i s i.

Iz Prage. Odlikovanje zaslužnemu pedagogu J. L. Mašeku praznovalo se je tu 21. preteč. m. s svečano besedo z naslovom »Mašekov večer«. Bog živi še mnogo leta vrlega, velezaslužnega pedagoga in širitelja vzajemnosti slovanske mej učiteljstvom!

Z Dunaja. Dunajsko učiteljsko društvo »Diesterweg« je sklenilo, da odpošlje do ministerstva za uk peticijo, v kateri se bode zaradi pedagogijskih in drugih ozirov prosilo, da se prekliče §. 24. šolskega in učnega reda, kateri v šoli prepoveduje telesno pokorilo. — Naš pregovor »Šiba novo mašo poje«, ni prazen.

S Koroškega. Jedinó glasilo koroških učiteljev, »Pädagogische Stimmen« jenjalo je izhajati užé s početkom tekočega šolskega leta, meseca septembra preteč. l. bajé vsled pomanjkanja materialne denarne podpore. Zdaj tedaj vse spi — sladko zimsko spanje. — Bog vé, kaj nam prinese prihodnje šolsko leto, — ali se čili udje poprimó novega dela, — kaj, ko bi nas iznenadili sè slovenskim listom! — Oj, kak prazen up! Preledéno je se tu v srcih nekaterih učiteljev, pa saj, ko bi tudi topleje bilo, rodilo bi le cvetje, koje bi toliko žalostneje poginiti moralo — v ledeni okolici!

Z novim letom 1885. izšel je imenik koroških učiteljev in učiteljic; izdál ga je učitelj Kreutzer od Sv. Mohorja v Zilski dolini. Stane l gold.

V 13. dan novembra preteč. l. imeli smo okrajno učit. konferencijo in sicer kakor vlani v Podklostru. Naš »Loosthema« se je glasil: Wie soll der Leseunterricht auf der Mittel- und Oberstufe d. Volksschule ertheilt werden? Izrečán je bil gosp. Lassnig iz Kokovega (Goggau). Nadalje govoril je gosp. okrajni nadzornik Valentinič o novem Abecedniku, ki ga je opisal Celovski učitelj gosp. Karol Preschern — in se letos rabi v mešanih šolah. Dosta boljši je, nego stari — a nahaja se več pomot (jezikovnih) v njem. Pri nas na dvorazrednici je v prvem razredu učni jezik slovenski — v drugem pa užé nemški. V naši bližini je dvorazredna šola — a ima 3 učitelje. Tretji učitelj ne zná niti besedice slovenski — ali vsaj takó trdi, in ta poučuje nekov 3. razred, a le v nemškem jeziku. Tudi drugod po Slovenskem čujejo se enaki glasovi. Bog nam daj kmalu boljše čase!

S Tolminskega *). — Tužna vest, da je blagi učitelj Šekli umrl, morala je vsacega ganiti, da se je globoko zamislil, kot jaz. Ker je že poslednja »Soča« omenila, kakó značajan in svojim kolegom priljubljen je bil Šekli, hočem opisati le misli, ki so se zbudile v meni o tej žalostni vesti.

»Edinost« piše, da je Š. četrti njegovih sošolcev, ki se je moral prerano preseliti v večnost. To gotovo ni le slučaj, niti navadna umrljivost, da so v tako kratkem času umrli 4 učitelji, katerih telesne moči so imele biti prav zdaj najbolj razvite in ukrepljene, marveč podlegli so svojemu pretežavnemu poslovanju, in podlegali bodo, kakor se kaže, učitelji zaporodoma, dokler se njih sedanjí položaj ne izboljša. Sosebno položaj tolminskih učiteljev in učiteljic je v tem oziru zeló ozbiljen. Že čez 4 leta, odkar se namreč poučuje po sedanjih učnih načrtih in so se učiteljem pomnožile vsakdanje šolske ure že z nadaljevalnim tečajem, sta v našem okraji skoro vedno po 2 učitelja ali učiteljici bolni, da ne moreti opravljati službe; mnogo jih pa tako boleha, da le s težavo opravljajo svoj posel in ga morajo pogostoma opuščati; a prav zdrav in da bi v poslednjih 4 letih ne bil obolel, je le malokater. To pa ni čudo, saj v sili se še železo zvije in zlomi.

Vsak stan ima sicer in občiti svoje skrbi in težave; a toliko jih gotovo nima nijeden, ko učiteljski. Ako bi bilo otroke v šoli samo brati, pisati in računati (ali prav za prav le učiti,

*) Ta dopis ponatisnili smo po »Soči« zato, ker naše zdanje učiteljske razmere res prav živo označuje.

je stal gosp. vitez Klodič. Na čelu mnogih odličnih gostov — zastopnikov cerkve, dežele, Goriškega mesta, c. k. dež. šol. sveta, c. k. okrajnega glavarstva, c. k. okrožne sodnije, ravnateljev srednjih šol, in prepolne sobane učiteljev, učiteljic in druge gospode, zraven preč. gosp. knezoškofa dr. Alojzija Zorn-a — in deželnega glavarja prevzv. gosp. Fr. grofa Coronini-a je sedel prevzv. gosp. Sisiniy baron De Pretis, c. k. prim. lski namestnik. Gosp. dež. šol. nadzornik vitez Klodič je imel troje ogovorov v nemškem, slovenskem in italijanskem jeziku.

(Dalje prihodnjič.)

D o p i s i.

Iz Prage. Odlikovanje zaslužnemu pedagogu J. L. Mašeku praznovalo se je tu 21. preteč. m. s svečano besedo z naslovom »Mašekov večer«. Bog živi še mnogo leta vrlega, velezaslužnega pedagoga in širitelja vzajemnosti slovanske mej učiteljstvom!

Z Dunaja. Dunajsko učiteljsko društvo »Diesterweg« je sklenilo, da odpošlje do ministerstva za uk peticijo, v kateri se bode zaradi pedagogijskih in drugih ozirov prosilo, da se prekliče §. 24. šolskega in učnega reda, kateri v šoli prepoveduje telesno pokorilo. — Naš pregovor »Šiba novo mašo poje«, ni prazen.

S Koroškega. Jedinó glasilo koroških učiteljev, »Pädagogische Stimmen« jenjalo je izhajati užé s početkom tekočega šolskega leta, meseca septembra preteč. l. bajé vsled pomanjkanja materialne denarne podpore. Zdaj tedaj vse spi — sladko zimsko spanje. — Bog vé, kaj nam prinese prihodnje šolsko leto, — ali se čili udje poprimó novega dela, — kaj, ko bi nas iznenadili sè slovenskim listom! — Oj, kak prazen up! Preledéno je se tu v srcih nekaterih učiteljev, pa saj, ko bi tudi topleje bilo, rodilo bi le cvetje, koje bi toliko žalostneje poginiti moralo — v ledeni okolici!

Z novim letom 1885. izšel je imenik koroških učiteljev in učiteljic; izdál ga je učitelj Kreutzer od Sv. Mohorja v Zilski dolini. Stane l gold.

V 13. dan novembra preteč. l. imeli smo okrajno učit. konferencijo in sicer kakor vlani v Podklostru. Naš »Loosthema« se je glasil: Wie soll der Leseunterricht auf der Mittel- und Oberstufe d. Volksschule ertheilt werden? Izrečán je bil gosp. Lassnig iz Kokovega (Goggau). Nadalje govoril je gosp. okrajni nadzornik Valentinič o novem Abecedniku, ki ga je opisal Celovski učitelj gosp. Karol Preschern — in se letos rabi v mešanih šolah. Dosta boljši je, nego stari — a nahaja se več pomot (jezikovnih) v njem. Pri nas na dvorazrednici je v prvem razredu učni jezik slovenski — v drugem pa užé nemški. V naši bližini je dvorazredna šola — a ima 3 učitelje. Tretji učitelj ne zná niti besedice slovenski — ali vsaj takó trdi, in ta poučuje nekov 3. razred, a le v nemškem jeziku. Tudi drugod po Slovenskem čujejo se enaki glasovi. Bog nam daj kmalu boljše čase!

S Tolminskega *). — Tužna vest, da je blagi učitelj Šekli umrl, morala je vsacega ganiti, da se je globoko zamislil, kot jaz. Ker je že poslednja »Soča« omenila, kakó značajan in svojim kolegom priljubljen je bil Šekli, hočem opisati le misli, ki so se zbudile v meni o tej žalostni vesti.

»Edinost« piše, da je Š. četrti njegovih sošolcev, ki se je moral prerano preseliti v večnost. To gotovo ni le slučaj, niti navadna umrljivost, da so v tako kratkem času umrli 4 učitelji, katerih telesne moči so imele biti prav zdaj najbolj razvite in ukrepljene, marveč podlegli so svojemu pretežavnemu poslovanju, in podlegali bodo, kakor se kaže, učitelji zaporodoma, dokler se njih sedanjí položaj ne izboljša. Sosebno položaj tolminskih učiteljev in učiteljic je v tem oziru zeló ozbiljen. Že čez 4 leta, odkar se namreč poučuje po sedanjih učnih načrtih in so se učiteljem pomnožile vsakdanje šolske ure že z nadaljevalnim tečajem, sta v našem okraji skoro vedno po 2 učitelja ali učiteljici bolni, da ne moreti opravljati službe; mnogo jih pa tako boleha, da le s težavo opravljajo svoj posel in ga morajo pogostoma opuščati; a prav zdrav in da bi v poslednjih 4 letih ne bil obolel, je le malokater. To pa ni čudo, saj v sili se še železo zvije in zlomi.

Vsak stan ima sicer in občiti svoje skrbi in težave; a toliko jih gotovo nima nijeden, ko učiteljski. Ako bi bilo otroke v šoli samo brati, pisati in računati (ali prav za prav le učiti,

*) Ta dopis ponatisnili smo po »Soči« zato, ker naše zdanje učiteljske razmere res prav živo označuje.

kakor ljudje mislijo), bi učiteljski stan res ne bil tolikanj težaven; a kdor razume sedanje učne načrte in pogleda »Šolska sporočila«, ta lahko izprevidi, da se od učitelja in šole ne zahteva le to, kar je mogoče, marveč vse tisto, kar je vsakemu stanu potreben in koristen. Da učitelj tem zahtevam zadostuje, ni le po 5 $\frac{1}{2}$ ur na dan v šoli, marveč se mora najmanj še po 2 uri na dan doma za poučevanje pripravljati in učencem naloge popravljati; 7 ur in pol na dan delati in pri tem svoje dušne in telesne moči napenjati kakor struno na goslih, je gotovo bolj utrudljivo, nego katero si bodi drugo opravilo, pri katerem trpi bolj le telesna moč. Sloveči zdravnik H. R. piše v nemški biblioteki, da človek z enim težkim odkašljajem več trpi, nego s celodnevним težkim delom; ker pri odkašljenju trpi najobčutljivejši in najnevarnejši deli života — pljuča. Kdor mora kdaj kaj časa zaporedoma govoriti, on si že lahko nekoliko misli, kako utrudljivo je govoriti. Učitelj pa mora vsak dan v šoli neprenehoma govoriti z enim ali drugim oddelkom 5 $\frac{1}{2}$ ur, da se mu od preoblega govorjenja in premišljevanja usta penijo in glava mami.

Tolik trud mora učitelja tem prej ugonobiti, ker so naše šolske sobe sploh takó neprimerne in tesne, da mora v njih zdravje tolike množice otrok in učitelja tudi o netrudljivem bivanju kmalu opešati. Ako ima učitelj v šoli še par razvajenih in nagajivih otrok nepredvidnih starišev, da mu dobro voljo kalijo, kakeršnih je v vsakem kraju nekoliko, potem pa kmalu občuti, da pregrenak in pretežaven je učiteljski stan, kakor je to blagi Šekli v preobilni meri čutil. Vrhu vsega tega se národ zahteva, naj učitelj deluje zunaj šole za izobraževanje ljudstva po društvih ter naj v večerih poučuje v národnem in cerkvenem petji.

A kako priznanje dobiva učiteljstvo za tolik trud? Kateremu stanu se obilna plača takó zavida in očita, kot učitelju krvavi zaslužek? — Kateri javen služabnik z manjšimi študijami, manj važnim in mnogo ložjim poslovanjem nima od svoje službe skoro dvakrat toliko dohodkov kot učitelj?

Državna osnovna šolska postava z dné 14. maja 1869. l. pravi v §. 55: »Najnižja učiteljska plača mora biti tako odmerjena, da lahko učitelj brez postranskega zaslužka vse svoje moči za šolo uporablja in svojo družino krajnim razmeram primerno vzdržuje.«

Da učitelji vse svoje moči za šolo uporabljajo, za to vestno skrbé šolske oblastnije. Kdo in kako pa skrbi, da morejo učitelji sebe in svojo družino primerno vzdrževati? Znano je, da je bila neka merodajna oblastnija pred več leti, ko je bilo še vse ceneje in učitelji še niso bili tolikanj obloženi nego zdaj, po najnižji ceni preračunila, da bi moral iméti učitelj za najskromnejše vzdrževanje 4 oseb najmanj 630 gold. letne plače. Pa! Ako res ni mogoče dajati učiteljem primerne plače, kakor postava veleva, naj se odmeri pa njih poslovanje po plači in naj se jim dovoli in omogoči vsakršni postranski zaslužek, kakor se je dovoljeval pod prejšnjo šolsko uredbo, da bodo učitelji mogli vsaj — plavati. Saj nobeno postransko opravilo bi ne moglo učitelju ob izvrševanju njegove dolžnosti v šoli bolj glave beliti, nego mu jo beli ob sedanjí prepiči plači skrb za gmetno pomanjkanje.

Vsled preslabe plače pa ne trpi le učiteljevo zdravje, njegov vpljiv in njegova dostojnost, marveč tudi šolska blagajnica in penzijski zalog, ker oslabei učitelji bodo morali opuščati pouk in v penzijo ali pa celo v — večnost iti, ko bi bili pri boljšem preskrbljenju lahko še najboljši učitelji.

S Krasa, v 20. dan febr. Čitateljem »Učit. Tov.« je morda znano, kako je nekdo kritikoval velecenjenega našega pesnika Simona Gregorčiča v »Slovenici«. Da izrazijo slavnemu pesniku svoje iskreno sočutje, zbralo se je v 29. dan januvárja t. l. več učiteljev in drugih odličnjakov v gostilni pri Rebku blizu Gorice, mej njimi tudi 17 duhovnikov. Slavni pesnik je odgovarjal na vse napitnice jako duhovito v verzih. Pri tem se je pokazal velikega prijatelja tudi učiteljstvu napivši slogi duhovnov in učiteljev tako-le:

„V družbi prijetni
Učitelji dvojni smo zbrani,
Duhovni ino posvetni.
Učitelji vi ste, učitelji mi!
Gojitelji vi ste, gojitelji mi!
Naloga pa naša je silno velika
In ta je: ljudstva vsestranska omika.
Naloga ta lepa zares je in slavna,
A trudapolna in silno težavna,
Posamno se prav ne zvrši pač nikoli,
Ne v cerkvi samó, in ne samo v šoli;
Če cerkev in šola pa složno se zveže,
Najlepše vspehe doseže,
Bog živi tedaj vseh gojiteljev slogo,
Da rešimo častno nam dano nalogo!“

Ravnokar je izišla knjizica »Seconda Mostra Didattica in Gorizia 1884«. To je natančno sporočilo o minolej deželni učiteljski konferenciji in z njo združeno razstavo učnih pripomočkov. O tej knjizici bodem govoril prihodnjič, ker danes mi ne prebiva časa. Za danes naznanjam le še, da je tudi nekaj šol na Krasu odlikovanih, bodi si zaradi lepih spiskov, risarij ali ročnih del.*)

Iz Zagradca. Tudi letos je slavno društvo »Národna Šola« za malo odškodnino (11 gld.) blagovolilo poslati tukajšnji šoli: dva zemljevida, ki staneta oba drugje naročena 11 gld. t. j. Avstrija in obe poluti; potem pa še J. Tomšičev »Nazorni nauk«, dolgostno mero meter, 100 lepopisnic, 50 risank, 3 ducate peresnikov, 3 ducate svinčnikov, 2 škatljici peres, 28 brisalk in 2 bukve rudečega pivnega papirja. — Dar tedaj ni nezaten, in dobi ga lahko vsaka šola v manjši ali večji meri, naj le skoraj pristopi kot ud k temu blagodejnemu društvu. Učitelji naj pa priporočajo krajnim šolskim svetom, da pri sestavi letnih proračunov dovolijo nekaj novcev tudi za »Národno Šolo«. — Konečno pa se v imenu šole in šolske mladine za ta velikodušni dar slavne »Národne Šole« preserčno zahvaljujeta

Ignacij Vrančič,

Anton Vrančič,

šupnik in predsednik kr. š. svéta.

učitelj.

Iz Ljubljane. Predavanja na korist »Národni Šoli« bodo se zdaj v postu, in sicer bode predaval g. dr. Bleiweis vitez Trsteniški v 15. dan marcija (iz svoje »psihiatricne prakse«), g. prof. Senekovič v 19. dan marcija (»o elektriki«) in g. dr. J. Babnik v 25. dan marcija (»o slovanski ženi«). G. dr. Bleiweis vitez Trsteniški in g. dr. J. Babnik predavala bodeta v dvorani Ljubljanske čitalnice, g. prof. Senekovič pa v dvorani Ljubljanske realke. Cena vstopnicam k predavanjem ostane ista, kakeršna je bila prejšnja leta. Tudi slavni mestni zbor Ljubljanski je v seji 21. preteč. m. v podporo »Národni Šoli« dovolil 200 gld. Slava!

— Poštno-hranilni urad je vladi nasvetoval, naj bi učitelji šolski mladini hranili in vodili knjizice hranilnične. Slavno naučno ministerstvo je izjavalo, da bode rado podpiralo po svojih organih poštno-hranilnično stvar, da bode tudi zanaprej učiteljstvu nalágalo, naj šolskim otrokom priporoča poštne hranilnice. Toda drugih nasvetov, tako zlasti nasvéta, da bi učitelji sami preskrbovali račune v poštno-hranilničnih knjizicah, ministerstvo odobriti in izvršiti ne more, ker imajo učitelji posla dovolj s svojim poklicem, z naukom in z vzgojo, in se jim ne more nakladati še drugega dela. Sicer pa se je pokazalo, da že zdaj učenci ljubijo in uporabljajo prekorično poštno-hranilno upravo, ker več kot polovica poštno-hranilnih vlog je šolarskih.

(Po »Nar.«)

— Podoknico in baklado priredili so 13. preteč. m. zvečer dijaki Ljubljanske višje gimnazije svojemu cenjenemu ravnatelju, zdanjemu c. k. deželnemu šolskemu nadzorniku g. Jakobu Smoleju kot odhodnico na njegovo novo službo. — Ravnateljstvo Ljubljanske gimnazije prevzel je s početkom druge polovice tega šolskega leta 18. preteč. m. novoimenovani ravnatelj g. J. Šuman.

— „Imenik šolskih oblastev, ljudskih šol, učiteljev in učiteljic na Kranjskem“ imajo na prodaj predsednik in blagajnik »Slovenskega učiteljskega društva« (A. Praprotnik in Iv. Tomšič), pa tudi bukvoez g. Gerber. Naša prijateljica »Laib. Schulzeitung« (štev. 4.) je naš »Imenik« sicer tudi naznanila, a ni mogla drugače, da ga je zraven brez zmisleno in po svoji navadi strastno usčipnila, se vé: ona hoče še vedno »hlače nositi«.

— Nemški pedagog dr. C. Kehr je 18. jan. t. l. nagloma umrl (v Erfurtu), star 54 let. Njegovi spisi in knjige sploh slov, posebno so znani: Der christliche Religionsunterricht — der deutsche Sprachunterricht im I. Schuljahre — praktische Geometrie — Materialien zur Übung im mündlichen und schriftlichen Gedankenausdruck — die Praxis der Volksschule. Njegovo geslo je bilo: »Durch Bildung frei, durch Liebe stark und durch Treue gross soll der Lehrstand werden«.

*) Tudi mi smo dobili to zanimivo knjižico, po kateri (kakor naši častiti bralci vidijo) že danes poročamo o važni učit. dež. konferenciji in o razstavi učil v Gorici.

Uredn.

Razpis učiteljske službe.

Na Kranjskem. Tretje učiteljsko mesto na ljudski šoli v Senožečah s 450 gld. letne plače se bode stalno nastavilo. Prošnje pri c. k. okrajnem šolskem svétu v Postojini do konca meseca marcija t. l.

Ravnokar je izišla knjizica »Seconda Mostra Didattica in Gorizia 1884«. To je natančno sporočilo o minolej deželni učiteljski konferenciji in z njo združeno razstavo učnih pripomočkov. O tej knjizici bodem govoril prihodnjič, ker danes mi ne prebiva časa. Za danes naznanjam le še, da je tudi nekaj šol na Krasu odlikovanih, bodi si zaradi lepih spiskov, risarij ali ročnih del.*)

Iz Zagradca. Tudi letos je slavno društvo »Národna Šola« za malo odškodnino (11 gld.) blagovolilo poslati tukajšnji šoli: dva zemljevida, ki staneta oba drugje naročena 11 gld. t. j. Avstrija in obe poluti; potem pa še J. Tomšičev »Nazorni nauk«, dolgostno mero meter, 100 lepopisnic, 50 risank, 3 ducate peresnikov, 3 ducate svinčnikov, 2 škatljici peres, 28 brisalk in 2 bukve rudečega pivnega papirja. — Dar tedaj ni nezaten, in dobi ga lahko vsaka šola v manjši ali večji meri, naj le skoraj pristopi kot ud k temu blagodejnemu društvu. Učitelji naj pa priporočajo krajnim šolskim svetom, da pri sestavi letnih proračunov dovolijo nekaj novcev tudi za »Národno Šolo«. — Konečno pa se v imenu šole in šolske mladine za ta velikodušni dar slavne »Národne Šole« preserčno zahvaljujeta

Ignacij Vrančič,

Anton Vrančič,

šupnik in predsednik kr. š. svéta.

učitelj.

Iz Ljubljane. Predavanja na korist »Národni Šoli« bodo se zdaj v postu, in sicer bode predaval g. dr. Bleiweis vitez Trsteniški v 15. dan marcija (iz svoje »psihiatricne prakse«), g. prof. Senekovič v 19. dan marcija (»o elektriki«) in g. dr. J. Babnik v 25. dan marcija (»o slovanski ženi«). G. dr. Bleiweis vitez Trsteniški in g. dr. J. Babnik predavala bodeta v dvorani Ljubljanske čitalnice, g. prof. Senekovič pa v dvorani Ljubljanske realke. Cena vstopnicam k predavanjem ostane ista, kakeršna je bila prejšnja leta. Tudi slavni mestni zbor Ljubljanski je v seji 21. preteč. m. v podporo »Národni Šoli« dovolil 200 gld. Slava!

— Poštno-hranilni urad je vladi nasvetoval, naj bi učitelji šolski mladini hranili in vodili knjizice hranilnične. Slavno naučno ministerstvo je izjavalo, da bode rado podpiralo po svojih organih poštno-hranilnično stvar, da bode tudi zanaprej učiteljstvu nalágalo, naj šolskim otrokom priporoča poštno hranilnice. Toda drugih nasvetov, tako zlasti nasvéta, da bi učitelji sami preskrbovali račune v poštno-hranilničnih knjizicah, ministerstvo odobriti in izvršiti ne more, ker imajo učitelji posla dovolj s svojim poklicem, z naukom in z vzgojo, in se jim ne more nakladati še drugega dela. Sicer pa se je pokazalo, da že zdaj učenci ljubijo in uporabljajo prekorigno poštno-hranilno upravo, ker več kot polovica poštno-hranilnih vlog je šolarskih.

(Po »Nar.«)

— Podoknico in baklado priredili so 13. preteč. m. zvečer dijaki Ljubljanske višje gimnazije svojemu cenjenemu ravnatelju, zdanjemu c. k. deželnemu šolskemu nadzorniku g. Jakobu Smoleju kot odhodnico na njegovo novo službo. — Ravnateljstvo Ljubljanske gimnazije prevzel je s početkom druge polovice tega šolskega leta 18. preteč. m. novoimenovani ravnatelj g. J. Šuman.

— „Imenik šolskih oblastev, ljudskih šol, učiteljev in učiteljic na Kranjskem“ imajo na prodaj predsednik in blagajnik »Slovenskega učiteljskega društva« (A. Praprotnik in Iv. Tomšič), pa tudi bukvoez g. Gerber. Naša prijateljica »Laib. Schulzeitung« (štev. 4.) je naš »Imenik« sicer tudi naznanila, a ni mogla drugače, da ga je zraven brez zmisleno in po svoji navadi strastno usčipnila, se vé: ona hoče še vedno »hlače nositi«.

— Nemški pedagog dr. C. Kehr je 18. jan. t. l. nagloma umrl (v Erfurtu), star 54 let. Njegovi spisi in knjige sploh slov, posebno so znani: Der christliche Religionsunterricht — der deutsche Sprachunterricht im I. Schuljahre — praktische Geometrie — Materialien zur Übung im mündlichen und schriftlichen Gedankenausdruck — die Praxis der Volksschule. Njegovo geslo je bilo: »Durch Bildung frei, durch Liebe stark und durch Treue gross soll der Lehrstand werden«.

*) Tudi mi smo dobili to zanimivo knjižico, po kateri (kakor naši častiti bralci vidijo) že danes poročamo o važni učit. dež. konferenciji in o razstavi učil v Gorici.

Uredn.

Razpis učiteljske službe.

Na Kranjskem. Tretje učiteljsko mesto na ljudski šoli v Senožečah s 450 gld. letne plače se bode stalno nastavilo. Prošnje pri c. k. okrajnem šolskem svétu v Postojini do konca meseca marcija t. l.